

Tien jaar verder (4)

Werk: de stille killer

Dat was de kop in Arbo 6/2005. Jan Popma van de FNV had een rapport gemaakt waarin hij zich onder meer afvroeg waarom er in verhouding meer aandacht voor veilig werken is dan voor gezond blijven. Bij ongevallen sterven immers gemiddeld 200 mensen per jaar.

tekst John Vollenbroek

Me verdiepend in de 'tien jaar nadien' ontstond bij mij eerst verbazing en al snel kwaadheid. Wie maakt zich echt druk om werk gezond te laten zijn?

Beroepsziekten ontstaan omdat er in de ontwerpfase van processen en werkplekken iets over het hoofd is gezien of nog niet bekend was. Bijvoorbeeld door voortschrijdend inzicht, zoals bij de gevaren van oplosmiddelen of chroom-6. Goed en snel omgaan met de eerste meldingen en vermoedens zijn dan belangrijk om nieuwe ziektegevallen te voorkomen. Die snelheid is er nu niet. In 1897 verschenen de eerste waarschuwingen over asbest. De commercie reageerde pijlsnel door levensverzekeringen voor asbestwerkers te weigeren. In 1964 werd het epidemiologisch bewijs voor het gevaar geleverd. Wetgeving in Nederland begon in 1978 en pas in 1993 kwam er een totaal ver-

bod. Prof. Burdorf zegt¹ dat die laatste 15 jaar 4000 onnodige doden hebben gekost. De SER en politici hebben er niet van geleerd. Ook nu overleggen en onderhandelen partijen jarenlang over grenswaarden en al dan niet verbieden. Komt er een verbod of wetgeving, dan is de controle op naleving gebrekkig. In Arbo 1/2015 schreef ik over de omgang met kwartstof in de bouw. Er staan op veel bouwplaatsen stofzuigers die niet worden gebruikt omdat in de werkplanning en prijsopbouw geen tijd is gereserveerd voor het schoonhouden van de werkplek. Een hoofduitvoerder vertelde mij met tranen in zijn ogen dat hij wist dat zij slecht met hun gezondheid omgingen, maar er moest wel brood op de plank komen. En over 20 jaar komt er een onderzoekscommissie om te verklaren waarom zoveel zzp'ers uit de bouw op latere leeftijd longkanker krijgen.

In Nederland wordt in verhouding met andere landen weinig gemeld, terwijl we in aantal ziektegevallen niet afwijken. De helft van de bedrijfsartsen meldt nooit. Het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten heeft een systeem waarbij je tot een half uur bezig bent om al je opmerkingen van de gevraagde CAS-codes te voorzien. Als je dat niet lukt, wordt de melding niet geaccepteerd. Veel bedrijfsartsen krijgen trouwens van hun werkgever/klant geen toestemming en dus ook niet betaald om werkplekonderzoek te verrichten. Tot overmaat van ramp neemt het aantal bedrijfsartsen in Nederland sterk af. Wie heeft straks nog de kennis en ervaring om de rol van werk op gezondheid te kunnen beoordelen?

Rechtszaken

Een andere bron die ons iets over nieuwe beroepsziekten kan leren, vormen de rechtszaken van individuen die van mening zijn dat zij door het werk ziek zijn geworden. Het Nederlandse rechtssysteem vraagt dat degene die eist ook het bewijs levert. Het slachtoffer moet bewijzen dat de stoffen waarmee hij gewerkt heeft de oorzaak zijn van zijn ziekte, het zogeheten causaal verband. De tegenpartij vraagt het slachtoffer dan om als nog te bewijzen hoeveel uur per week hij was blootgesteld. Welke werknemer weet dat na jaren nog? De kans is groter dat de werkgever die informatie nog heeft, maar die is de gedaagde partij. Hoe kun je bewijzen dat je al jaren klachten hebt als er in jouw organisatie geen periodiek medisch onderzoek plaatsvindt? Dat er geen andere factoren hebben meegespeeld die ook een oorzaak kunnen zijn, zoals een rokende echtgenote? Hoeveel procent van de kanker moet aan het meerroken worden toegeschreven? Het is stuitend om te lezen hoe met de eisers wordt omgegaan en dat procedures regelmatig meer dan vijftien jaar duren. Werkgevers en verzekeringsmaatschappijen maken gebruik van deskundigen die regelmatig 17.000 euro per persoon 'verdienen' met scenario's bedenken om op zijn minst een deel van de schuld buiten het werk neer te kunnen leggen. Rechterlijke uitspraken komen zo laat dat die niet bijdragen aan voorkoming van nieuwe ziektes. Advocaat Lydia Charlier heeft over dat rechtssysteem meerdere artikelen geschreven die te lezen zijn op haar profielpagina van www.beeradvocaten.nl. Een van haar voorbeelden ging over Piet, die als gepensioneerde mesotheliom kreeg als gevolg van het werken met asbest tussen zijn 19e en 26e jaar, waarvan drie jaar in Australië. Hij stierf vijf maanden na de diagnose. Na overleg begon een Australische collega-advocaat een procedure voor Piet in Australië en zeven weken later kreeg hij een behoorlijke som geld overgemaakt die hij in Nederland nooit had kunnen krijgen.

Serie 'Tien jaar verder'

Bladerend in Arbo's van vroeger jaren vraagt John Vollenbroek zich af wat bepaalde acties uiteindelijk hebben opgeleverd. Hij benadert de spelers van toen om dat te achterhalen. Daarbij richt hij zich iedere keer op een ander thema. Dit is het laatste deel van de serie.

En verder

Prof. Klosse stelde in het laatste nummer van het tijdschrift Recht en Arbeid² dat Nederland met uitkeringen aan deels arbeidsongeschikten nog steeds niet voldoet aan het ILO-verdrag. Dat signaleerde Dr. Y. Waterman in 2009 ook al in haar proefschrift³. Wat is er intussen gebeurd? Niets. De eerste meldingen van beroepsziekten leiden hier zelden tot gedegen onderzoek. Daar zijn nauwelijks fondsen voor. Er gebeurt op dit moment meer vanuit Europa/OSHA. Een uitzondering daarop zijn onderwerpen als stress, burn-out en rugklachten, maar die worden ook mede door OSHA gefinancierd. Er zijn natuurlijk ook goede en fatsoenlijke werkgevers. Maar de helft heeft geen fatsoenlijke RI&E, legt nergens vast aan welke risico's werknemers zijn blootgesteld en doet geen of minder periodieke medische onderzoeken⁴. Bovendien neemt het aantal bedrijfsartsen af en zijn velen van hen niet in staat om vermoedens van beroepsziekten te onderzoeken omdat ze die tijd niet vergoed krijgen. In de SER wordt men het al jaren niet eens over de beste aanpak van preventie van beroepsziekten. Minister Asscher (SZW) schrijft op 28 januari 2015⁵ aan de Tweede Kamer daarom geen breed draagvlak te zien voor een stelselaanpassing.

Ander systeem

Wie blijft er dan over om ervoor te zorgen dat het grote aantal beroepsziekten gaat afnemen? Naar mijn mening zullen in de SER de kroonleden de werknemers en zzp'ers meer moeten steunen. De politiek kan ook zonder unaniem advies zorgen voor een vriendelijker en efficiënter meldingssysteem. Een instituut waar de meldingen binnenkomen, met voldoende budget om vermoedens van beroepsziekten te kunnen onderzoeken, en een rechtssysteem waarin werknemers alleen hoeven te bewijzen dat zij aan gevaren zijn blootgesteld geweest en de werkgever moet bewijzen waarom dat in dat specifieke geval niet aan hem ligt. Geen stelselaanpassing, maar opnieuw aan de tekentafel een systeem opzetten dat mensen wel tegen ongezonder werk beschermt. Bij het doornemen van de vele artikelen en arresten ben ik me gaan realiseren dat de mensen die ik vaak in het vak tegen kom niet representatief zijn voor de Nederlandse bedrijven. Dat zijn mensen zoals u, die dit blad lezen om bij te blijven en die wel vanuit het verzorgingsbeginsel werken. Maar die vormen een minderheid. Als de manier waarop we nu met slachtoffers omgaan iets zegt over de wil om nieuwe slachtoffers te voorkomen, zie ik de komende tien jaar somber in. »

Bronnen

[1] Inleiding van Prof. Dr. A. Burdorf tijdens het symposium 'PHOV opent je ogen' op 26 november 2014.

[2] Prof. Mr. S. Klosse, Is de tijd rijp voor een eigen verzekeringsregime voor 'werk-schade'? Tijdschrift Recht en Arbeid, 2015/ 77.

[3] Dr. YR. K. Waterman, De aansprakelijkheid van de werkgever voor arbeidsongevallen en beroepsziekten Een rechtsvergelijkend onderzoek. Dissertatie, 2009.

[4] Opmerkingen over RIE en PMO: RIE en PMO. Arbeidsinspectie: Arbo in bedrijf 2010.

[5] Lodewijk Asscher, Brief aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal over 'Toekomst Arbeidsgerelateerde Zorg' van 28 januari 2015, blz. 2.